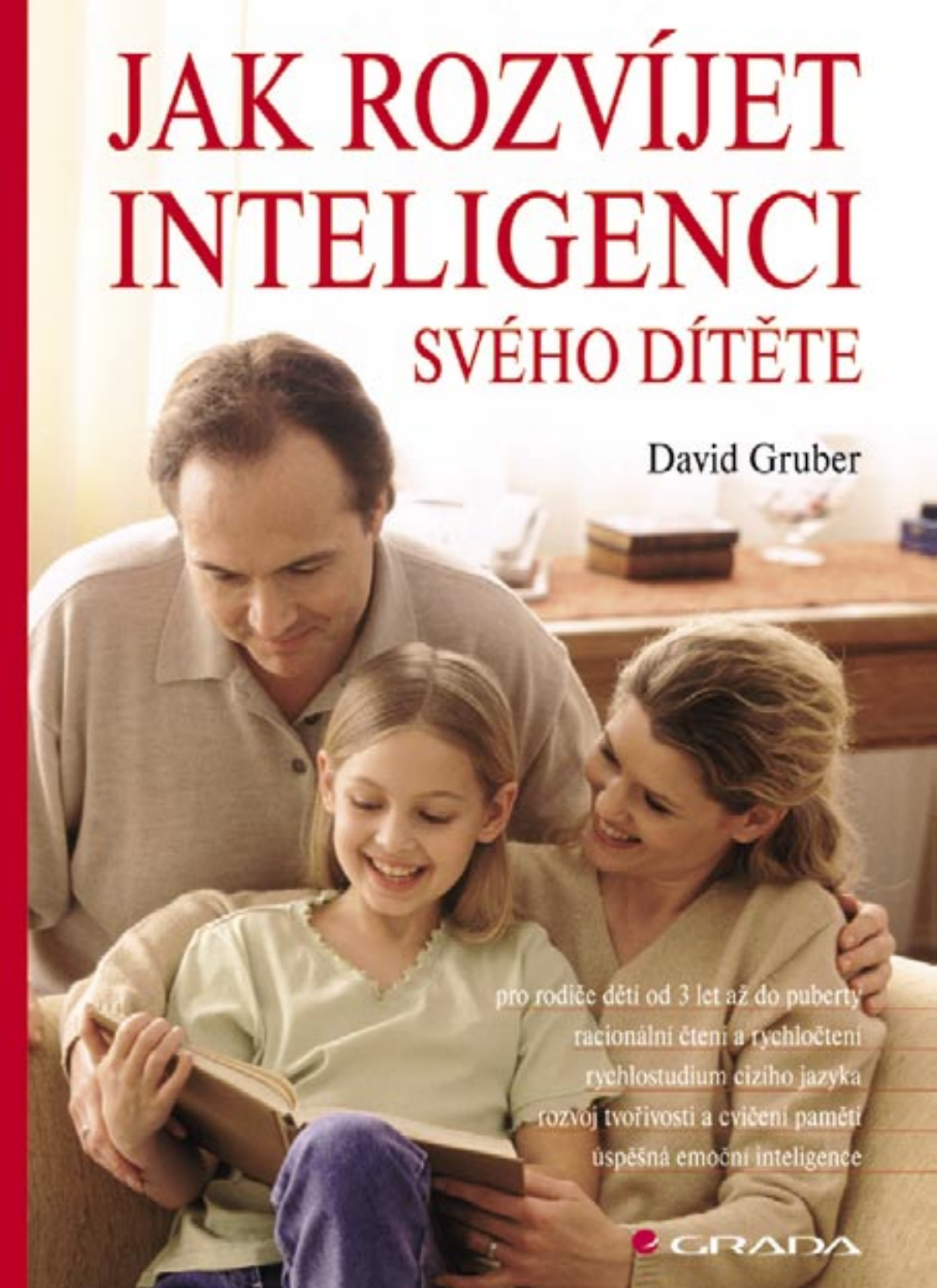

JAK ROZVÍJET INTELIGENCI SVÉHO DÍTĚTE

David Gruber

A photograph of a family of three sitting on a couch. A man is leaning over a young girl who is holding an open book. A woman is sitting next to the girl, smiling and looking at the book. They are all smiling and appear to be enjoying reading together. The background is a warm, indoor setting with a wooden table and some books.

pro rodiče děti od 3 let až do puberty
racionální čtení a rychločtení
rychlостudium cizího jazyka
rozvoj tvořivosti a cvičení paměti
úspěšná emoční inteligence

 GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

OBSAH

Slovo autora	9
Předmluva? Předmluva!	10
Úvod	21
O jak starých dětech je tato knížka?	21
Co je stejné a co je různé	21
Proč máme děti?	21
Co umí tříletý človíček?	23
Pro zajímavost – co umí tříletý Američánek	25
Co platí pro všechny lidi – pro děti také	28
Psychovzorce	29
Lesk a bída psychovzorců	29
Pětikoruna je vítanější než stokoruna	30
Psychovzorce jsou stokoruny	32
Chvála matematického myšlení – pro všechny rodiče	33
Prosté kupecké počty	33
Matematika obecná, vyšší	35
Chvála obecnosti psychovzorců	37
Důvody počáteční nevěry v psychovzorce mohou být různé	39
Psychovzorce – konkrétně	40
Psychovzorce profesionální koncentrace	40
Psychovzorce opozice vědomí a podvědomí	47
Psychovzorce „psychická teorie relativity“	49
Psychovzorce „univerzální řada“	52

ROZVOJ KONKRÉTNÍCH DOVEDNOSTÍ VAŠEHO DÍTĚTE	55
Čtení je klíčové, ještě před ním je však mluvení	56
Jak učit dítě mluvit a rozumět	56
Písmena	60
Psaní	61
Efektivní čtení	63
RZR – rozšiřování zrakového rozpětí	64
PYR a DVOJPYYR – pyramida a dvojpyramida	66
Zkuste si sami test čtenářského výkonu	74
<i>Jak se postupuje při testu čtenářského výkonu</i>	75
<i>Test – I Freud je na ženské myšlení krátký</i>	76
Statistika o výkonech školených a neškolených čtenářů	79
<i>Jak je to s chápavostí průměrného neškoleného čtenáře?</i>	80
<i>Jak je to s rychlostí a chápavostí sečtělého neškoleného čtenáře? A jak po absolvování kurzu?</i>	81
<i>Nejlepší zdroj víry pro vaše děti – konkrétní příklady, že to jde</i>	82
<i>Dokončení statistik – a jedna nemožnost navíc</i>	83
Zahraniční a česká škola racionálního čtení	84
Šance pro vaše děti	86
Odkdy s dětmi zkoušet rychločtení?	86
<i>Test – Jak vysvětluje žena a jak muž</i>	87
<i>Test – Mike Reynolds a jeho metody s koňmi</i>	90
Efektivní rychlostudium	93
Metoda NEANA aneb Jak nestudovat, avšak nastudovat	94
<i>Další zkvalitnění NEANY</i>	96
<i>Proč musíte své dítě při první NEANĚ oklamat?</i>	96
<i>Rychlé zapamatování křestních jmen – i pro vaše dítě</i>	98
Další paměťové finty	99
Jak zdokonalit vaše dítě v naslouchání a porozumění cizím jazyku aneb Zpětné poznávání místo zjišťování	103
Rozvoj tvořivosti dítěte	106

Jak učit dítě jednat s lidmi	109
Vyjadřovací schopnosti dítěte	109
Emoční inteligence dítěte	109
<i>Aspoň stručně k receptům na čtyři základní kategorie emocí .</i>	<i>110</i>
Jednání se vzdorovitými dětmi	114
Pár konkrétních tipů na okraj	115
Učte své děti vytrvalosti na cestě k cíli	116
Dítě a sport	117
Dítě a strava	120
Dítě a počítače, internet	122
Dítě a mobilní telefon	124
Dítě a globalizace, angličtina	126
Závěr – jak dítě rozvíjí inteligenci vás, rodičů	129
Literatura z různých oblastí technik duševní práce	130
Přehled vybraných publikací Davida Grubera – knihy, brožury, rozsáhlejší časopisecké série	136
Přehled vybraných publikací Davida Grubera – knihy, brožury, rozsáhlejší časopisecké série	136
Magnetofonové kazety a CD	139
Programy pro PC	139
Časopisy	139
Kurzy pro jednotlivce i firemní skupiny	139

Kliský

SLOVO AUTORA

Dobrý den, milé maminky (možná i babičky, tatínci aj.) dětí ve věku od tří do patnácti let. Z toho, co jsem poznal a prakticky ověřil, co jsem při kurzech vyslechl v moudrých diskusích s tisícovkami svých žáků-rodičů, jsem se snažil udělat maximum pro úspěch a harmonii vašich dětí – a tedy pro vaši společnou radost, pro váš dobrý pocit.

David Gruber

PŘEDMLUVA? PŘEDMLUVA!

Vážení čtenáři!

Kladete si otázku, proč se tak samozřejmá věc jako profesionální péče o rozvoj inteligence vašich dětí neodehrává v plném rozsahu v každé běžné základní škole? Proč se to všechno, co je v této knížce napsáno, neuskutečňuje den ode dne v instituci, kde dítě ve věku šest až patnáct let tráví největší část svého bdělého času? Proč je třeba ještě nějakých extra knížek?

Nuže, leccos se uskutečňuje. A všem tvořivým učitelkám i učitelům za to velký dík. Nemám však pocit, že je tomu tak díky moudrému a pokrokovému metodickému či organizačnímu vedení ze strany našich vrcholných vzdělávacích autorit, ale nejednou těmto autoritám navzdory. S velikým úsilím, za mizerné peníze, s investicí spousty vlastního volného času, s nárokem na slávu tisíckrát menší, než má lecjaký zpěvák, sportovec, politik.

Čtete o tom už teď v této předmluvě. Pokud jste doposud zastávali názor, že předmluvy se v knihách nečtou nebo jen rychle přelétnou, zkuste nyní na takový názor zapomenout. Kdybychom vlastní text této knihy – první, druhou a další kapitoly – přirovnali k prvnímu, druhému a dalším podlažím nějakého domu, pak předmluva jsou jeho základy. Bez základů se každý pokus postavit patra zhroutí.

Anebo také můžeme všechny kapitoly spolu s předmluvami, doslovy, texty na vnějších i vnitřních stranách obálky vpředu i vzadu přirovnat ke kolečkům klasického hodinového strojeku. Pohled na jednotlivé části takového přesného soustrojí jistě může být zajímavý, ale pravý užitek má člověk přece jen až tehdy, když v soukolí ani jedno kolečko nechybí a když celý systém jde, šlape, funguje, slouží.

Tak tedy: V první polovině devadesátých let spatřilo světlo světa první vydání této knihy. Byl jsem tehdy oproti převládajícímu proudu našeho oficiálního školství novátorem v řadě disciplín duševní práce, které se s nastupujícím kapitalismem začaly jevit jako čím dál více nezbytné:

- Nové pronikavé metody, jak efektivně studovat, jak mít při mnohem rychlejším tempu učení a sebezdokonalování zároveň pocit menšího spěchu, pocit pohody, ba pocit skvělé zábavy.
- Jak to zaonačit, aby při tom větším tempu nedocházelo k povrchnosti vstřebávaných myšlenek, ale naopak k větší hloubce, provázanosti, k profesionálnímu odlišení důležitého a nedůležitého – zkrátka ke kvalitě, která je oněm „šnekům“ v pozitivním slova smyslu na hony vzdálená, ba pro ně nedosažitelná. Jak ovládnout například angličtinu rychleji a lépe, než bylo dosud obvyklé, než to dělá většina.
- Jak lépe komunikovat – s komplexním pokrytím všech důležitých lidských komunikačních situací: jeden na jednoho i jeden na více komunikujících (diskuse dvou lidí i prezentace a veřejné projevy); situace, kdy si komunikující porozumět chtějí (např. brainstormingové a další kreativní metody), i když nechťejí (asertivita, řešení konfliktů, obrana proti manipulaci a trikům, zvládání obtížných situací, vyložení lidské sprostoty hraničící s fyzickým napadením...); komunikační prodejní dovednosti. (Nemylte se, i vaše dítě je velmi brzy prodejcem – třeba prodejcem myšlenky, má-li ve škole dostat dobrou známku nebo touží-li se dostat v přijímacím řízení na osmileté gymnázium. Je-li dobrým prodejcem, známku získá a na prestižní střední školu se dostane.)
- Jak rozvíjet svou emoční vyspělost, emoční inteligenci. Jak předejít unavené až otrávené zapšklosti, která se zračí ve tvářích našich lidí skoro kdekoliv na veřejnosti (a které se cizinci z bohatších zemí tolik diví, sotva se poprvé projdou u nás po ulici většího města). Jak ji přeměnit na lehkost úsměvu, na uvolněnost, na atmosféru důvěryhodnosti, fandění dobrému a důsledné potlačování zlého v lidech – na to všechno, co nezadržitelně přináší hospodářskou prosperitu, peníze... a s tím pochopitelně lepší životní prostředí, pevnější zdraví, více osobního času, více možností brzy procestovat svět nikoli jako chudás, brzy se dále vzdělat – a v důsledku

toho ještě více prosperovat. Jeden z nejhezčích způsobů prosperity pak je možnost žít plně pro své děti.

Psal jsem o tom řadu novinových a časopiseckých článků. Vedl jsem na toto téma stovky přednášek a kurzů. Tehdy hlavně tréninky s názvem *Základní kurz racionálního čtení a technik duševní práce*. Kromě osvojení si mnohem efektivnějšího myšlení při vnímání textu měl tento kurz v náplni **psychovzorec profesionální koncentrace** – tj. alfu úspěšného rozvoje vlastní osobnosti. Dále **psychovzorec opozice podvědomí** – tj. alfu úspěšné komunikace s lidmi, včetně komunikace prodejní, včetně tzv. manažerských soft technik. Alfu neboli základ emoční harmonie se sebou samým i ve vztahu k jiným lidem.

Učebnou se při těch kurzech často nesl hromadný hlas: „Proč se to neučí už naše děti? Proč jim to náš školský systém v přiměřené formě nenabídne už na základní škole?“

Když bylo těch hlasů opravdu hodně, přiznávám, že jsem naléhání podlehl. A začal si tehdy před lety prostřednictvím médií vášnivě dopisovat s odpovědnými vedoucími pracovníky tehdejšího ministerstva školství.

No... jak to popsat a zůstat zdvořilý. Měli jste vidět ty bezobsažné fráze, které jsem dostával jako odpověď. Ten velký strach odpovědných činitelů, čtený mezi řádky, aby se snad náhodou nezačalo něco hýbat kupředu. Ty promyšlené výmluvy, proč to nejde. Ty obavy, že v náplni času určitých úředníků se objeví slovo, jehož pouhé zaznění, pouhé vyslovení vyvolává kopřivku, nepřítelny úřednický odpor a zuřivost – slovo PRÁCE.

Ano, práce – intenzivní, rychlá, poctivá a obětavá dřina do úpadu na správných věcech ve prospěch občana-rodice.

A jednou se i ti odpovědní a vybavení pravomocemi přišli podívat ke mně do lekce. Zjistili ke svému překvapení, že náplň není mystická či šarlatánská, ale normálně věcně seriózně odborná, vědecká. Že o stavbě oka a jeho funkci při čtení zodpovědně a správně vím nejméně devadesát procent toho, co například standardní lékař oftalmolog. (Díky mým žákům – primářům očních klinik, kteří mě vyučili, doporučili tu nejlepší literaturu a kterým jsem dodnes vděčný.) Ti odpovědní nadšeně při odchodu z učebny prohlásili, že se to ihned musí všude zavést do škol.

A pak byl už jen mrtvý klid. Nic se nedělo.

Myslíte, že jsem měl urgovat, tázat se, žádonit, telefonovat, dopisovat, varovat, stávkovat, držet hladovku? Ve svém vlastním čase, který mi nikdo nevrátí? To by bylo veliké riziko! Takové netvůrčí administrativní aktivity mohou klidně z mozku novátora vytěsnit mnohou skvělou myšlenku, světo-
ově nový psychologický nebo pedagogický objev. Mohou jej prostě zaplašit. Zabít dříve, než se zrodí.

Vystříhoval jsem si tehdy z novin články o zoufalých osudech jiných novátorů, kteří přišli v jiných oblastech na zajímavý objev, zajímavé technické řešení. Vnímal zřetelně jejich osudy. Jak se zahrabali do nekonečných sporů, jak se jim hromadily tisíce stran stále marnější korespondence, jak se dostali do fáze, kdy investovali do svých spravedlivých pří pět, deset let času – a už nemohli zpět. Jak si tím v sobě zabili řadu dalších skvělých myšlenkových objevů...

I člověk s daleko menší předvídavostí než já by na mém místě jasně viděl, kam by vedl postup, který mi doporučovalo mnoha žáků, známých a přátel – doporučovaný upřímně, leč s podceněním úřednické hydry.

Naučil jsem se z malých a krátkodobých náznaků v jednání lidí usuzovat a předvídat, jak by se chovali při dlouhodobé spolupráci. I ministerstvo školství jednou zorganizovalo můj krátkodobý kurz pro ředitele škol. Do závěrečného dotazníku mi řada žáků psala superlativy o pozitivním zlomu v jejich životě za těch pár dnů. Zodpovědný ministerský úředník to však shrnul do kritického zhodnocení, v němž dominovaly dvě výtky:

- a) Neměl jsem při výuce kravatu.
- b) Neproplýval jsem výukou dostatečné množství času svých žáků. Formulace ovšem byla jiná – „nedodržení časového rozvrhu výuky“, protože po probrání všech potřebných věcí intenzivněji a rychleji jsem účastníkům ušetřil jejich čas a pustil je o něco málo dříve domů.

Závěr hodnotitelů: Další mé kurzy se konat nebudou. A úředník odkráčel hledat jiné lektory, kteří jej z poklidu nevyruší a nezapomenou mu z poskytnutých státních fondů dát nemravnou osobní motivaci.

Rozhodl jsem se, že své příznivce neošidím už ani o jediný den, který bych místo vymýšlení skvělých nápadů pro jejich rozvoj osobnosti proplýval marným bojem s větrnými mlýny administrativy. Maximálně jsem se izoloval od všech zdržovacích administrativních akcí státu. Vsunul mezi

sebe a zloděje času svou sekretářku, právníky. Vynaložil na to ze svého rodinného rozpočtu za celou kariéru jistě už statisícové částky (jen na to, aby mne stát neobtěžoval, nezdržoval – na jeho pomoc či dokonce na ochranu mých zákonných práv jsem samozřejmě ani nepomyslel).

A stihl jsem pro lidi, kteří si to zaslouží, napsat přes padesát knih a brožur, stihl vést přes šest stovek interaktivních originálních kurzů...

A časem v naší zemi přibývalo stále více novátorů, prvních a dalších vlastovek vzdělávání a osobního rozvoje našich dětí. Čest jim všem – většinou si to museli na svém okolí tvrdě vybojovat a vyvzdorovat.

A možná se i odpovědné úřady postupně změní. Stále mají šanci. Každý z vás je může drobným rýpnutím popohnat, jako to já činím těmito řádky. Můžeme se také oprostít od nevhodné generalizace – tj. neházet všechny do jednoho pytle, nebýt kvůli minulé úřednické generaci a priori negativně vysazení na tu dnešní. Rýpnout si, ale i podpořit.

Nyní se obloukem vracíme k tomu, čím tato předmluva začala. Stihl jsem pro zvědavé a ambiciózní rodiče napsat první vydání této knihy. O tom nejdůležitějším, co jsem učil dospělé ve svých kurzech. Know-how přizpůsobené dětem.

Tematické jádro je tedy v následujícím, druhém, přepracovaném vydání knihy zachováno. A uzpůsobeno podle postřehů a připomínek čtenářů. Věřím, že k lepšímu.

Ale také je výrazně doplněno. **Kniha je oproti dřívější verzi z osmdesáti procent nová!** Především proto, že v době mezi prvním a tímto vydáním vtrhly do našeho života a do života našich dětí mobily, počítače a internet, stále více globalizace a angličtina. Tyto jevy jsou ve správné míře dobrým sluhou, v nesprávné míře zlým pánem. Proto bude o nich v tomto vydání samozřejmě řeč.

Martyrium popsané v předchozích odstavcích této předmluvy však má své důležité místo. Bez jeho vylíčení by se opět velmi množily dotazy typu „proč už to nemá moje dítě ve své škole?“. Takto jsem je předem z první ruky zodpověděl, jak nejpřímněji to šlo.

Berte současnou situaci pozitivně, milí rodiče. Vy dobře víte, že ve svobodné společnosti je snaha o sebeuplatnění konkurenčním bojem. Platí to samozřejmě i pro vaše děti, stále více a od stále útlejšího věku. Když tím užitečným know-how zde dále uvedeným bude v oficiálním školství vyba-

vováno méně potenciálních konkurentů vašich dětí, tím lépe pro vás. Kdo si tuto knížku prostuduje, ať z toho profituje. Kdo si ji ani nesežene, ať nese důsledky.

Mezi prvním a druhým vydáním této knihy je časové rozmezí jedenácti let. Pro zajímavost a pro srovnání zde uvádím v nezměněné podobě (poplatné roku vzniku 1993) **úvod k prvnímu vydání knihy**:

„Kniha je o tom, kdy, jak a do jaké míry zkoušet, trénovat, praktikovat s dětmi od tří let do puberty:

- tvořivostní cvičení a schopnost vymyslet více než vrstevníci,
- vyjadřovací schopnosti a efektivní jednání s lidmi vůbec,
- paměťové triky a vůbec rozvoj paměti,
- umění, jak vytrvat, jak nepřestat v dlouhodobých duševních aktivitách,
- rychlostudium cizího jazyka,
- rychločtení a racionální čtení.

Leccos se autorovi honí hlavou, když začíná psát.

Kdyby to byla brožura vědecká, daly by se ty myšlenky nazvat ‚výcho-diska‘. Nebo aspoň neutrálně ‚úvod‘. Ale při mém nezbedném vědecko-uměleckém a humorně vážném stylu, který je těžko zařadit do nějakého žánru, by mi jiný název úvodní kapitoly připadal pokrytecký. Tak tedy – pár nesourodých myšlenek:

- Co může být větší životní prioritou, než udělat vše pro úspěšnou budoucnost svého dítěte či dětí? Kdo má děti, ten neumírá. V dětech žijeme dál.
Existuje jistě dost lidí, kteří mají rozvoj rozumových schopností svých potomků na svém žebříčku hodnot z nejrůznějších morálních i nemorálních příčin hodně nízko. Ale ty nikdo nenutí tuto příručku číst. Píšu ji jen pro ty, kteří pocítí potřebu ji využívat. A myslím, že jich je natolik dost, že stojí za to, pokusit se napsat ji i vydat.
- Napadají mne, ač to sem zdánlivě nepatří, myšlenky o podnikání a morálce. Co je co?

Podnikání v normálním tržním státě je otevřené a chlapské přiznání, že chce prostřednictvím služby bližním dosáhnout zisku. Nebo aspoň dosáhnout příznivého poměru mezi vynaloženým časem, námahou a rizikem – a obdrženými výnosy. Ani ten, kdo zůstává podle klasických měřítek zaměstnancem, se nevykrouť z faktu, že mu jde o totéž. On také podniká – prodává svou pracovní sílu a ziskem je mu plat, sociální jistoty, menší šance na zbohatnutí a zároveň menší existenční rizika než u „klasického podnikatele“.

Je to nemorální?

Mám pocit, že morálka je někde jinde. Ten, kdo méně touží a méně usiluje o dosahování zisku, není automaticky mravnější. Mravný je ten, kdo chce přijít k ziskům přes spokojenost jiných lidí. K velkým ziskům přes velkou spokojenost lidí nebo přes spokojenost mnoha lidí. Nemravný je ten, kdo dosahuje byť malého zisku, avšak na úkor oprávněných zájmů jiných lidí.

Jsem pro to, abychom si otevřeně přiznali, že **výchova dětí je jedno z nejlepších podnikání**. Podnikání v nejlepším slova smyslu. Podnikání coby usilování o výrazný zisk. Zisk v nejlepším slova smyslu. Zisk nejušlechtlejšího citu. Zisk seberealizace, štěstí, lásky, zisk popularity, obliby, zisk vynikajících mezilidských vztahů, zisk peněz.

Maximalizujme jej pomocí optima, pomocí hledání zlaté střední cesty, hledání míry věcí ve všem. I míry v míře.

(Z tohoto hlediska rodiče, kteří štvou dítě z kroužku do kroužku, nutí je vstávat nefyziologicky brzy kvůli jednostranně zaměřenému sportovnímu tréninku, přetěžují je jazykovou výukou až za mez únosnosti, mají zisk malý nebo záporný a podnikají tedy velice špatně a neúspěšně.)

Poznámka: Komu se nelíbí slovo „podnikání“, komu přes naše zdejší pojetí podnikání coby „odlišnosti lidského života od animálního způsobu“ zavání toto slovo příliš nemravností, bezohledností a špinavými penězi, ten nechť si řekne, že výchova dětí je jednou z nejlepších životních aktivit.

Jak číst tuto příručku?

Varuji předem ty, kteří čekají pouhou instruktaž. Pouhou kuchařku, souhrn jednoduchých konkrétních rad, po nichž jejich dítě zázračně a mnohoná-

sobně převyší své vrstevníky. Ano, konkrétní rady také přijdou. Ale budou roztroušeny mezi jinými myšlenkami a úvahami.

Proč? Protože preferuji aktivní, tvůrčí čtení před čtením pasivním. A protože raději píšu pro aktivní, tvůrčí čtenáře.

Pasivní čtenář žádá třeba od knížky jednu určitou konkrétní věc – a vše ostatní, co se mu do toho očekávání přesně nestrefí, pokládá za nudné, ba zbytečné. Pasivní čtenář si poněkud zazuřil už na uplynulých řádcích, co že to píšu za nesmysly o podnikání, když on chce mít rychle ze svého dítěte génia – pokud možno nejpozději hodinu po dočtení této brožury.

Aktivní čtenář ví, že do jisté míry všechno souvisí se vším. Každým odstavcem textu (a vůbec každou prožitou minutou svého života) se umí inspirovat. Hledá souvislosti. Uvažuje, do čeho se od zítřka pustit nového a čeho se zdržet. Nad každým odstavcem textu jej napadá aspoň jeden jiný odstavec – odstavec jeho vlastních myšlenek. Napadá jej, jak ilustrovat ono čtené vlastními zážitky a zkušenostmi. Jak nalézat příklady i protipříklady z vlastního života. Jak to vše aplikovat na filozofii rozvoje vlastního dítěte. Aktivní čtenář příručku prožívá. Dává věcem jejich čas na uzrání.

Aktivní a inteligentní čtenář ví, že nikdy nemohu dát prostřednictvím brožury přesný návod pro každý individuální případ. Proto si také z jejích řádků bere jen to, co uzná za vhodné. Slepý souhlas stejně jako absolutní nesouhlas je znakem hlupáků. Ti první si nedovedou vytvořit vlastní názor, ti druhí si navíc ještě rychlými a ráznými soudy kompenzují komplex méněcennosti. Aktivní čtenář souhlasí zčásti. Snaží se rovnoprávně skloubit poznatky autorovy a poznatky své. Čtenář je jen člověk, autor je jen člověk. Oba jsou rovnoprávní lidé.

Buďte, vážení a milí, raději aktivními čtenáři. Nic z následujících řádků neberte jako dogma, ničemu nevěřte absolutně. Vše berte jako názor. Názor, vedle nějž mají právo na život i názory jiné (včetně opačných).

Ne že bych pasivním čtenářům upíral právo na rovnoprávnou existenci. Jen si budou muset najít jinou knihu.

Jistě ode mne, milí čtenáři, nečekáte, že budu ve svých radách tak obšírný a komplexní jako graduovaní pediatři. Jako odborníci, kteří se zabývají psychikou dítěte dlouhá léta (za všechny bych jmenoval aspoň profesora Zdeňka Matějčka). Dokonce si troufám tvrdit, že se máte i nadále se všemi

problémy kolem svých dětí obracet právě na ně, na odborníky. Můj případný drobný příspěvek k této problematice tkví v něčem jiném.

V čem?

Už přes osm let vlastně rozvíjím v kurzech inteligenci dospělých. Vlastnosti, které rozvíjím, nazývám většinou jinak než slovem „inteligence“ – jde o schopnosti koncentrace a relaxace, zlepšování paměti, kreativitu, intenzivnější vnímání a promýšlení čteného textu, časově úsporný osobní informační systém, rétorické a stylistické dovednosti apod. Ale inteligence, tj. rozumové schopnosti, vlastně všemi těmi výše uvedenými vlastnostmi prosvítají a derou se na povrch.

Když nepočítám pětimístný počet účastníků mých jednorázových přednášek, zbývají pořád ještě přes tři tisíce žáků mých kurzů. Lidí, s nimiž jsem byl po malých skupinkách ve velmi úzkém psychickém kontaktu po několik dní. S nimiž jsem dělal různé psychické testy v nejrůznějších podmínkách. I graduovaní psychologičtí vědci, kdyby čirou náhodou shlédli z výšin svých kanceláří a laboratoří na mé snažení, museli by konstatovat, že výsledky prověřené na třech tisících lidí už mají slušnou objektivitu, reliabilitu i validitu (jak se cizími slovy nazývá odborná serióznost).

Vtip je v tom, že mnohé zákonitosti rozvoje inteligence dospělých lidí platí v té či oné míře i pro děti. Celá léta jsem formálně dbal, aby se mých kurzů účastnili pouze žáci ve věku nad 15 let (důvody nebudu rozebírat). A mnohdy jsem stál tvář v tvář jejich dotazům, zda a v jaké míře by to či ono šlo aplikovat a zkoušet s lidmi mladšími – tedy (hlavně) s jejich dětmi.

Býval jsem v rozpacích a narůstal ve mně pocit, že není dobré být pořád zcela dlužen odpověď. Mezitím se rodily a vyrůstaly moje vlastní děti – jedno, druhé a třetí. Dostal jsem se též do kontaktu s lidmi, kteří zkoušeli školáky prvního stupně základní školy novátorsky učit tzv. globálnímu čtení. A vůbec s mnoha dalšími, kteří pracovali a pracují s dětmi.

Takže, kdo ví, snad už nadešel čas, kdy bych se měl o pár neumělých odpovědí pokusit. Zejména v dílčích oblastech, které jsou mi blízké. Tedy v oblastech, kdy, jak a do jaké míry zkoušet s dětmi:

- rychločtení a racionální čtení,
- paměťové triky a vůbec rozvoj paměti,
- tvořivostní cvičení,
- umění, jak vytrvat, jak nepřestat v dlouhodobých duševních aktivitách,

- rychlostudium cizího jazyka,
- vyjadřovací schopnosti a efektivní jednání s lidmi vůbec.

To víte, milí čtenáři, že si často kladu otázku, do jaké míry mám na to morální právo, do jaké míry je to vhodné. Vysokoškolský diplom na dětskou psychologii u mne v zásuvce nenajdete. Ale také si dobře umíte spočítat, že v dobách, kdy jsem byl ve věku vysokoškolského studenta, z ostudných politických příčin nepomohl k přijetí na tu správnou fakultu ani sebevětší zájem určitého jedince o obor, ani sebevýraznější úspěchy v něm na středoškolské úrovni, ani vysvědčení bez dvojkové či horší poskvrnky. A také dobře víte, že intenzivní samostudium může někdy do značné míry oficiální vysokou školu nahradit, mnohdy se i vyhnout jejím zbytečnostem a dojít poznatkově a myšlenkově dále než její absolventi. Stává se to spíše výjimečně, ale stává.

Co z toho vyplývá pro naši problematiku rozvoje inteligence dítěte?

Může se zdát, že se do toho nemám vůbec plést – ale rozhodující je názor čtenáře, ne můj. Co když budu pro velkou část čtenářů oním komisařem Ledvinou z filmu Adéla ještě nevečeřela, který, ač stokrát méně věhlasný, v našich specifických podmínkách na hlavu poráží světovou detektivní jedničku Nicka Cartera z New Yorku? Co když budu oním dědkem Drchlíkem ze známého televizního seriálu pro mládež Návštěvníci, který prostým podložením a vyvážením Centrálního mozku lidstva opravil jeho poruchu za situace, kdy si ani celé týmy špičkových vědců nevěděly rady?

Zkušené odborníky (pediatry, dětské psychology apod.) prosím nejen o shovívavost, ale ještě více o konstruktivní připomínky (vezmou-li tuto příručku vůbec do ruky). Chvála sice těší, ale kritika pomáhá.

Při povídání o tom, co řeknou odborníci a co řekne třeba někdo jiný, jsem jakoby zapomněl na ty nejdůležitější. Na **matky**.

Kdo může lépe vědět, co dítě potřebuje, kdo může lépe rozumět každému jeho zakňourání už v kočárku, zákmitu v tváři nebo nepatrné změně tónu v hlase či pohledu očí později? I tento názor se může ukázat jako zcela oprávněný. Matky mohou po přečtení knihy usoudit, že většinu nebo i vše zde uvedené dávno znaly lépe. Možná je tento text spíše pro otce, kteří ve vztahu k dětem bývají v průměru bezradnější a, dá se říci, jistým způsobem ctižádostivější. Kdo to může teď vědět?“

-

Až sem tedy moje úvodní slova k prvnímu vydání knihy v roce 1993.

Ctělý čtenář zde jistě postřehl pasáže nadčasové i pasáže poněkud poplatné oné první polovině devadesátých let 20. století. Tehdy jsem ještě netušil, že se v budoucnu budu tak intenzivně zabývat např. psychologickými rozdíly mužů a žen. (Např. kniha *Proč ženy muže (ne)chápou*, Praha, Grada Publishing 2003, nebo rozsáhlá série článků v *MF Dnes* v příloze *Zdraví* každý pátek od března 2004.)

Dnes cítím ještě zřetelněji než tehdy, že člověk prostě nemůže vyskočit ze své kůže, ze svého mužského těla. A že kniha svým racionálním zaměřením je snad i pro tatínky ještě více, než se mi tehdy zdálo. Maminka by mohla docela dobře řadu následujících racionálních úvah a rad smést ze stolu s neporazitelnou námitkou: „Dítě potřebuje především být milováno a milovat. A cítit totéž mezi oběma svými rodiči. To je nade všechny rady.“

Já o tom, pravda, v této knize moc nepíšu. Ne však proto, že by to nebylo klíčově důležité. Nýbrž proto, že maminky to netřeba učit, že to dávno vědí a že na tom dokážou své další působení na své děti nenapodobitelně založit.

Ano, bez lásky je všechno další ničím – ale láska sama není vším. A proč by vlastně, s narůstající rovnoprávností, maminky nemohly být vedle citu i hluboce rozumové?

David Gruber, 2004

ÚVOD

O jak starých dětech je tato knížka?

Pomímám věk novorozence, kojence a batolete. Pomímám též věk zhruba od konce puberty dále (snad někdy v budoucnu, bude-li ctěný zájem). Publikace se tedy zaměřuje na to, jak rozvíjet inteligenci dětí ve věku **tří až patnácti** let. S inspirací i pro jiné věkové skupiny mládeže, pochopitelně.

Odborníci nazývají období od tří do šesti let předškolní věk a človíčka v tomto věku předškolák. Šesti- až osmileté dítě žije údobí zvané mladší školní věk a devíti- až dvanáctileté dítě střední školní věk. Do patnácti to pak může být starší školní věk. Dítě v tom věku je prostě školák.

Neberte však tyto vymezené věkové hranice příliš puntičkářsky doslova.

Co je stejné a co je různé

Některé rady zde uvedené budou platit pro celé údobí obecně, některé jen pro předškoláky, některé jen pro školáky. Laskavý čtenář už se zorientuje a vybere si to své.

Nejsilnějším zlomem je zde nepochybně začátek školní docházky.

Proč máme děti?

Hezkou větu k citaci si vybral od jedněch z nesčetného počtu rodičů, s nimiž přišel do styku, profesor Zdeněk Matějček: „Víte, my se máme rádi –